

دانشگاه فرهنگیان
دوفصلنامه علمی- پژوهشی
مطالعات آموزشی و آموزشگاهی
سال چهارم، شماره سیزدهم، پائیز و زمستان ۱۳۹۴
تاریخ چاپ: تابستان ۱۳۹۷

پیش‌بینی انگیزه پیشرفت نوجوانان بر اساس ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای

حسین زارع^۱

ملیحه فدایی‌مقدم^{۲*}

زیبا برقی ایرانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۲۷

چکیده

هدف تحقیق حاضر، بررسی ارتباط میان ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و پاسخ‌های مقابله‌ای با انگیزه پیشرفت نوجوانان با هدف ارائه مدل پیش‌بینی است. نخست، تعداد ۲۴۰ نفر در مطالعه همبستگی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند؛ سپس برای سنجش فرضیه‌ها از مقیاس ادراک ریسک بنتین و پرسشنامه درآمیختگی افکار و پرسشنامه پاسخ‌های مقابله‌ای و همچنین از پرسشنامه انگیزه پیشرفت هرمنس استفاده شد. برای تحلیل نتایج از همبستگی و رگرسیون گامبه‌گام استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد در رگرسیون گامبه‌گام میان درآمیختگی فکر-رویداد با انگیزه پیشرفت رابطه وجود دارد. پاسخ‌های مقابله‌ای رابطه قویتری با انگیزه پیشرفت نشان داده است. نتایج نشان می‌دهد نوجوانانی که از راهبردهای مقابله‌ای مسئله‌مدار استفاده می‌کنند و درآمیختگی فکر-رویداد بیشتر البته نه در حد اختلال و سواس دارند، از انگیزه پیشرفت بیشتری نیز برخوردارند و دارای پیشرفت تحصیلی برتری هستند.

کلیدواژه‌ها: ادراک ریسک، درآمیختگی افکار، پاسخ‌های مقابله‌ای، انگیزه پیشرفت.

m.2001.moghadam@gmail.com

۱. استاد، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
۳. استادیار، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

مقدمه

در دوره نوجوانی^۱ هیبا مشکلات شخصی، اجتماعی، شغلی و خانوادگی از یکسو و تغییرات گسترده بدنی و شناختی^۲ از سوی دیگر روبه‌روست و برای سازگاری^۳ با آنها نیازمند راهبردهای رفتاری^۴ و شناختی ویژه‌ای است. در همه موارد به کارگیری استعدادها به نحوه انگیزش او بستگی دارد. نظریه‌های گوناگونی در تعریف انگیزش مفاهیم مختلفی را بحث کرده‌اند که یکی از آنها مفهوم نیاز است. بر اساس نظریه نیاز^۵، وقتی موجود زنده احساس نیاز می‌کند، این احساس ناخوشایند است و تا زمانی که ارضا نشود، به آرامش نخواهد رسید. نیازها انواع گوناگون دارد؛ یکی از این نیازها که پژوهش‌های زیادی را به خود اختصاص داده، نیاز به پیشرفت یا انگیزه پیشرفت^۶ است. انگیزه پیشرفت یک زمینه نسبتاً ثابت در افراد، از جمله مهم‌ترین انگیزه‌ها یا نیازهای اکتسابی هر فرد است که برای نخستین بار موری آن را در سال‌های ۱۹۳۰ مطرح کرده است. مک‌کلند^۷ نیز نیاز به پیشرفت را نتیجه تعارض هیجانی^۸ بین امید به موفقیت و میل به دوری و گریز از شکست می‌داند. از آنجا که انگیزه پیشرفت تأثیرپذیر از سازه‌های متعددی هم‌چون عوامل فرهنگی (مثل طبقات جامعه)، عوامل ژنتیکی (مثل تیپ شخصیت A و B) چپناوه (۱۳۹۳) و محیط خانوادگی (مثل داشتن والدین و شغل آنها) و خصوصیات فردی از جمله ویژگی‌های شخصیتی است که مطالعات متعددی در این زمینه انجام شده است. برای مثال محمودی و همکاران (۱۳۹۲)، به تحقیقات بینه، سیمون، هریس و الشات استناد کرده‌اند که این مهم را بررسی کرده‌اند؛ همچنین انگیزه پیشرفت، عامل مهمی در عملکرد تحصیلی قلمداد می‌شود. با توجه به اهمیت انگیزه پیشرفت در تبیین پیشرفت تحصیلی نوجوانان، شناسایی عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت می‌تواند گام مؤثری برای پیشبرد این مهم باشد و پژوهش زارع و صفاری‌نیا (۱۳۹۱) این مسئله را تایید کرده است. در پژوهشی ابوالقاسمی و جوانیان (۲۰۱۲)، هدف معرفی

1. Adolescence
2. Cognitive
3. Compatibility
4. Behavioral Strategies
5. Need
6. Achievement Motivation
7. McClelland
8. Emotional Conflict

یک مدل دربارهٔ خلاقیت دانش‌آموزان را مبتن بر خصوصیات و ویژگی‌های افراد می‌دانند. این خصوصیات شامل توانایی فرصت‌سازی، منبع کنترل، ادراک ریسک، نیاز به پیشرفت، عملگرایی و یادگیری مداوم است. در پژوهش حاضر، از بین این خصوصیات به ادراک ریسک و نیاز به پیشرفت توجه شده است. بخش مهمی از مدیریت ریسک، داشتن درک مشترک از ریسک است. به همین دلیل، هرکس با توجه به درک فردی خود ریسک را تعریف می‌کند؛ البته باید توجه داشت ادراک ریسک افراد از عوامل مختلفی، مثل تجارب شخصی افراد، مهارت دانش، ترس، اضطراب، اعتماد به نفس و غیره) تأثیر می‌پذیرد؛ بنابراین باید میزان و شیوهٔ ادراک ریسک و برداشت افراد دربارهٔ ریسک مدنظر به دقت بررسی شود. ناظمی و صفاری‌نیا (۱۳۹۴)، در پژوهشی در این زمینه نشان دادند ادراک ریسک و رفتارهای مربوط به شناسایی اهداف به طور معنی‌داری با هم مرتبطند؛ اما رابطهٔ مثبتی با هم ندارند. در واقع ادراک از ریسک، احساسی است که در همهٔ مردم جهان وجود دارد. این احساس از فرهنگی به فرهنگ دیگر و از کشوری به کشور دیگر و حتی از فردی به فرد دیگر متفاوت است (صفاری‌نیا و زارع، ۱۳۹۱). محققان در پژوهشی دریافتند آموزش عالی نیز با ادراک ریسک زیاد، رابطهٔ معنی‌داری دارد و افراد با ادراک ریسک بیشتر، کمتر در معرض آسیب و خطر قرار می‌گیرند (الساندرو، ۲۰۱۵). چنین تصور می‌شود افرادی که طرز تفکری منسجم‌تری دارند، دارای انگیزهٔ پیشرفت بیشتری هستند؛ به‌همین منظور در پژوهش حاضر سعی شده است رابطهٔ بین افرادی که تفکر درآمیخته یا هم‌جوشی افکار^۱ دارند نیز با انگیزهٔ پیشرفت سنجیده شود. در واقع افرادی که رویدادهای پراسترس را به شکل منسجم‌تری روایت می‌کنند و از واژه‌های هیجانی و واژه‌هایی که گویای پردازش شناختی و علی و معلولی (مانند تشخیص‌دادن، درک‌کردن) است، بیشتر استفاده می‌کنند، نهایتاً سطوح اضطراب کمتر، آرامش بیشتر و کارکرد سیستم ایمنی بهتری نسبت به افرادی دارند که در روایت‌های پراسترس انسجام کمتر (درآمیختگی بیشتر) دارند و کمتر از واژه‌های هیجانی و علی و معلولی شناختی بهره می‌برند (زارع و فضیلتی، ۱۳۹۳).

در الگوی فراشناختی سه حیطهٔ فرا‌باور مرتبط با درآمیختگی توصیف شده است. این حیطه‌ها عبارتند از: ۱- آمیختگی فکر-عمل. ۲- درآمیختگی فکر-رویداد. ۳- آمیختگی

1. Fusion ideas

2. Fusion thinking Event

فکر-شی^۱ (ولز^۲، ۲۰۰۹). فعال شدن باورهای در آمیختگی افکار، ارزیابی‌هایی را بر می‌انگیزاند که بر اساس آنها فکر وسواسی خطرناک تلقی می‌شود و باعث بروز احساس ترس، اضطراب، گناه و ناراحتی می‌شوند. خود این احساسات هم می‌توانند نشانه‌ای باشند از این که خطر همراه با افکار مزاحم، خطری واقعی است و در سن نوجوانی که فرد با تغییرات درونی و بیرونی نیز درگیر است، تأثیر بسزایی بگذارد. مسئله دیگری که اثر بسیار مهمی در انگیزه پیشرفت نوجوانان دارد، مکانیزمهای مقابله‌ای آنان در برخورد با مسائل مربوط به این دوره است. به طور کلی، از دیدگاه لازاروس^۳ دو نوع پاسخ مقابله اصلی در برابر مسئله وجود دارد: پاسخ مقابله^۴ مسئله‌مدار^۵ و پاسخ مقابله هیجان‌مدار^۶. به نظر می‌رسد افرادی که از مقابله‌های مسئله‌مدار استفاده می‌کنند، بر این باورند که موقعیت‌ها قابل تغییرپذیر و حل‌شدنی هستند. پیش‌بینی می‌شود هرچه پاسخ‌های مقابله‌ای مناسب‌تر باشند، اجتناب کمتر است، در نتیجه نیاز به نوآوری و پیشرفت در نوجوانان بیشتر می‌شود. احساسات و هیجانان نیز می‌تواند در سبک مقابله افراد به خصوص نوجوانان تأثیر بسزایی بگذارد. هریس (۲۰۱۵)، در تحقیقی دریافت نوجوانان بین سنین ۱۴ و ۱۶ که حمایت اجتماعی کمتری دارند و دائماً به دنبال پشتیبانی و جلب حمایت اجتماعی هستند، بیشترین سطح اضطراب^۷ و رفتارهای مقابله‌ای هیجانی^۸ را از خود نشان می‌دهند؛ زیرا آنها در این سن، برای تغییر رفتار خود در راهبردهای مقابله‌ای متعددی درگیر هستند و از استراتژی‌های خاصی برای مقابله استفاده می‌کنند. با توجه به اهمیت عوامل فردی مؤثر در انگیزه پیشرفت، هدف پژوهش حاضر ارائه الگویی برای پیش‌بینی ابعاد انگیزه پیشرفت براساس ادراک ریسک و درآمیختگی افکار و پاسخ‌های مقابله‌ای نوجوانان است.

روش

پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی است. با استفاده از آمار استنباطی شامل استفاده از روش همبستگی، تحلیل مسیر برای ارائه الگو، استفاده از رگرسیون چندمتغیره برای بررسی رابطه بین متغیرها و ابعاد مرتبط با دو متغیر داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند.

1. Fusion think object
2. Wells
3. Lazarus
4. Coping responses
5. Problem-Oriented
6. Emotion-focused coping
7. Anxiety
8. Emotional Coping behaviors

انگیزه پیشرفت به عنوان متغیر ملاک و ادراک ریسک، درآمیختگی و پاسخ‌های مقابله‌ای به عنوان متغیرهای پیش‌بین در نظر گرفته شدند. ملاک‌های اصلی ورود به پژوهش شامل دانش‌آموزان مقطع دبیرستان در رشته‌های ریاضی، تجربی و تربیت بدنی، مبتلانبودن به هرگونه بیماری طبی مزمن، فقدان اختلالات روان‌شناختی و تمایل به شرکت در پژوهش بوده است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان پسر و دختر دبیرستان‌های شهر قم در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ بوده است. حجم نمونه بر اساس جدول مورگان، ۲۲۰ نفر و به دلیل افت شرکت‌کننده‌ها ۱۰ نفر به هر گروه دختر و پسر اضافه شد؛ یعنی (۱۲۰ پسر و ۱۲۰ دختر) به صورت تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. دامنه سنی شرکت‌کنندگان ۱۴-۱۸ سال بود و دانش‌آموزان با ابزارهای زیر ارزیابی شده‌اند. در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از چهار پرسشنامه استفاده شد که عبارتند از: پرسشنامه ادراک ریسک بنتین (۱۹۹۳)، یک آزمون هفت‌گزاره‌ای با مقیاس لیکرت است که نمره آن حاصل مجموع سؤالات مستقیم و معکوس است. ضریب آلفای کرونباخ برای مقیاس ادراک ریسک برابر با ۰/۸۹ بوده است. به منظور بررسی روایی سازه مقیاس، در این پژوهش از لحاظ همبستگی مقیاس ادراک ریسک با پرسشنامه‌های سبک‌های تصمیم‌گیری استفاده شد و ضرایب همبستگی ادراک ریسک با سبک تصمیم‌گیری منطقی برابر با ۰/۱۱۸؛ سبک تصمیم‌گیری شهودی ۰/۰۲۸؛ سبک تصمیم‌گیری وابسته ۰/۰۹ و با سبک تصمیم‌گیری اجتنابی برابر با ۰/۱۸۱ به دست آمد. روایی محتوایی پرسشنامه را متخصصان علوم شناختی تأیید کرده‌اند (زارع و اعراب شیبانی، ۱۳۹۰). پرسشنامه درآمیختگی افکار پرسشنامه خودسنجی ۱۴ گویه‌ای است که باورهای رایج را درباره معنی و قدرت افکار در سه مقوله درآمیختگی اندیشه-کنش، درآمیختگی اندیشه-شی و درآمیختگی اندیشه-اتفاق می‌سنجد. پاسخ‌ها بر یک پیوستار ۱۰۰ درجه‌ای و از صفر (هیچ اعتقادی ندارم) تا ۱۰۰ (کاملاً به آن معتقدم) و به صورت ده‌تایی نمره‌گذاری می‌شوند. ویلیام، ضریب همسانی درونی را برای این پرسشنامه گزارش کرده است (آلفای کرونباخ، ۰/۸۹). وی همچنین روایی کل مواد را در دامنه ۰/۳۵ تا ۰/۷۸ ذکر کرده و همبستگی معناداری بین درآمیختگی اندیشه-کنش با پرسشنامه باورهای فراشناختی ۳۰ سؤالی گزارش کرده است (ولز، گویلام و کارنرایت، ۲۰۰۱، به نقل از خرم‌دل و همکاران، ۱۳۸۹

و احمدی‌طهور و همکاران، ۱۳۹۰). در تحقیق خرمدل و همکاران (۱۳۸۹) ضریب آلفای کلی را ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند. مقیاس خودگزارشده پاسخ‌های مقابله‌ای (موس، ۱۹۹۳) دارای ۴۸ پرسش است که به مثابه ابزار غربالگری و بالینی در بررسی‌ها و خدمات بهداشت روانی به کار برده می‌شود. نمرات بر اساس راهکارهای مقابله‌ای گرایشی (رویکردی)، اجتنابی و رفتاری-شناختی طبقه‌بندی می‌شوند. آلفای کرونباخ برای پایایی مقیاس‌های هشتگانه از ۰/۷۸ - ۰/۵۵ در نوسان گزارش شده است. همچنین، روایی مقیاس‌های مقابله‌ای گرایشی از ۰/۶۱ - ۰/۰۶ و برای مقیاس‌های مقابله‌ای اجتنابی از ۰/۰۸ - ۰/۶۱ گزارش شده است (موس، ۲۰۰۵، سول، ۱۹۹۳ به نقل از وفایی، ۱۳۸۵) (مقیاس‌های اندازه‌گیری در روان‌شناسی شناختی، زارع و عبداله‌زاده، ۱۳۹۱). پرسشنامه انگیزه پیشرفت را هرمانز (۱۹۷۰) با توجه به مبانی نظری که درباره انگیزه پیشرفت وجود دارد، تهیه کرده است. در پژوهش مزبور، پایایی آزمون ۰/۸۶ گزارش شده است. با استفاده از اعتباریابی افتراقی همبستگی بین این آزمون و آزمون اضطراب ۰/۰۰۱ گزارش شده است. هرمانز (۱۹۷۰) با انجام پژوهش‌های دیگر تعداد ماده‌ها را از ۳۵ به ۲۹ ماده تقلیل داد. او برای به دست آوردن پایایی پرسشنامه از فرمول کودر-دیچاردسون استفاده کرد که ضریب به دست آمده بر این اساس ۰/۸۶ بوده که از نظر روان‌سنجی مقدار مناسبی است. آلفای کرونباخ محاسبه شده برای آزمودنی‌های دختر ۰/۸۰ و برای آزمودنی‌های پسر ۰/۷۶ و کل آزمودنی‌ها ۰/۷۸ بوده است.

یافته‌ها

در این قسمت اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق ابزار پژوهش با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شده و در قالب مطالعه همبستگی ارائه شده است. در جدول ۱ شاخص‌های آماری مقیاس متغیرهای اصلی تحقیق نشان داده شده است. این شاخص‌ها برای نمره کل متغیرها و همچنین همه ابعاد متغیرهای چندبعدی محاسبه و ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین (انحراف استاندارد) و همبستگی متغیرهای پژوهش

۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	(S)M	متغیرها
								-	(۳/۴۱)۲۰/۸۷	۱. ادراک ریسک
							-	(**)-.235	(۹۸/۲۳)۱۸۴/۹۷	۲. آمیختگی فکر کنش
							(**).558	(*)-.164	(۶۹/۸۹)۱۲۶/۰۴	۳. آمیختگی فکر رویداد
						(**).407	(**).457	(**)-.197	(۱۰۴/۷۶)۲۲۷/۲۸	۴. درآمیختگی فکر شیء
					(**).710	(**).849	(**).851	(**)-.238	(۲۲۳/۴۹)۵۳۶/۸۶	۵. درآمیختگی افکار
				(**)-.28	(**)-.19	(*)-.149	(**)-.37	(*)-.151	(۵/۲۷)۲۴/۰۷	۶. امیدواری
				.012	.071	.027	-.074	.082	(۲/۹۰)۹/۸۵	۷. جستجوی هدایت
				-.097	-.040	-.040	(*)-.161	.067	(۱/۶۸)۵/۹۷	۸. نشخوار فکری
				(**)-.17	-.061	-.079	(**)-.29	(*)-.161	(۱/۴۹)۴	۹. راهبرد مقابله‌ای
.17	.052	(*)-.149	(**).193	.058	.039	.113	-.015	-.052	(۷)۴۳/۵۷	۱۰. انگیزه پیشرفت

**.(Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed

).(Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed *

محاسبه ضریب همبستگی (پیرسون) بین ادراک ریسک و انگیزه پیشرفت نشان‌دهنده نبود ارتباط معنادار بین آنهاست. سطح معناداری به دست آمده بزرگتر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده معنادار نبودن ارتباط بین ادراک ریسک و انگیزه پیشرفت است.

محاسبه ضریب همبستگی (پیرسون) بین پاسخ‌های مقابله‌ای و انگیزه پیشرفت، نشان دهنده وجود ارتباط معنادار بین آنهاست. شدت این ارتباط در حد کمتر از متوسط و جهت ضریب همبستگی مثبت نشان‌دهنده ارتباط مستقیم بین دو متغیر است؛ به این معنا که افرادی که پاسخ‌های مقابله‌ای قویتری دارند، از انگیزه پیشرفت بیشتری نیز برخوردارند. سطح معناداری به دست آمده برابر با مقدار ۰/۰۱ است که نشان‌دهنده معنادار بودن ارتباط بین پاسخ‌های مقابله‌ای و انگیزه پیشرفت است. در نهایت فرضیه اصلی مبنی بر پیش‌بینی‌پذیری انگیزه پیشرفت بر اساس متغیرهای ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای آزمون شده است. این بررسی از طریق تحلیل رگرسیونی انجام شده است.

جدول ۲- نتایج محاسبه مدل رگرسیونی انگیزه پیشرفت و متغیرهای پیش‌بین (ادراک ریسک، درآمیختگی افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای)

متغیر	ضریب تاثیر (B)	خطای استاندارد (SEB)	بتا استاندارد (Beta)	t
مقدار ثابت	50/343	9/790	-	**5/142
ادراک ریسک	/227	/302	/053	/753
درآمیختگی افکار	/007	/005	/111	1/581
راهبردهای مقابله‌ای	/461	/158	/203	**2/916
		N=213	**R ² = 05/0	
		*P > 0/01		

جدول ۳. تحلیل رگرسیون گام به گام جهت تبیین انگیزه پیشرفت و تعیین سهم هر یک از متغیرها

گام	خطای استاندارد (seb)	بتا استاندارد (Beta)	t
اول	مقدار ثابت ۶۶/۱۱۵	-	۱۴/۲۴۸
	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۵۳۷	۰/۱۹۳	۲/۸۵۰
دوم	مقدار ثابت ۵۷/۱۶۵	-	۹/۸۶۱
	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۵۶۵	۰/۲۰۳	۳/۰۲۷
	راهبرد جستجوی هدایت ۰/۸۳۹	۰/۱۶۹	۲/۵۲۰

۷/۸۶۰	-	۶/۴۱۸	مقدار ثابت ۵۰/۴۵۰	سوم
۳/۴۱۷	۰/۲۳۰	۰/۱۸۷	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۶۴۰	
۲/۵۳۰	۰/۱۶۸	۰/۳۲۹	راهبرد جستجوی هدایت ۰/۸۳۳	
۲/۳۲۲	۰/۱۵۷	۰/۰۰۹	درآمیختگی فکر-رویداد ۰/۰۲۲	
۷/۸۵۱	-	۷/۳۸۱	مقدار ثابت ۵۷/۹۴۳	چهارم
۳/۰۷۳	۰/۲۰۸	۰/۱۸۹	راهبرد مقابله‌ای امیدواری ۰/۵۷۹	
۲/۱۹۳	۰/۱۴۷	۰/۳۳۱	راهبرد مقابله‌ای جستجوی هدایت ۰/۷۲۶	
۲/۵۰۸	۰/۱۶۸	۰/۰۰۹	درآمیختگی فکر-رویداد ۰/۰۲۳	
-۲/۱۱۰	-۰/۱۳۶	۰/۶۶۰	راهبرد مقابله‌ای پذیرش-تسلیم ۱/۳۲۸-	
P<0/05	p<0/01			

در جدول بالا، نتایج اجرای تحلیل رگرسیونی با روش گام به گام ارائه شده است. اطلاعات جدول نشان می‌دهد در گام اول «راهبرد مقابله‌ای امیدواری» شرط ورود به مدل رگرسیونی را داشته است. این متغیر توانسته است به‌تنهایی حدود ۴ درصد تغییرات انگیزه پیشرفت را تبیین کند. در گام دوم متغیر راهبرد جستجوی هدایت نیز به مدل اضافه شده است که به همراه راهبرد امیدواری، ضریب تبیین مدل را به کمتر از ۷ درصد رسانیده است و در گام سوم درآمیختگی فکر-رویداد هم به مدل اضافه شده که به همراه دو متغیر قبلی، ضریب تبیین مدل را به ۹ درصد رسانده‌اند. در آخرین گام راهبرد پذیرش تسلیم نیز به مدل اضافه شده است و در نهایت حدود ۱۱ درصد تغییرات انگیزه پیشرفت از راه متغیرهای وارد شده به مدل تبیین (پیش‌بینی) شده است. اطلاعات جدول بالا سهم تأثیر هر یک از متغیرهای وارد شده به مدل را در هر گام نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود در گام آخر و پس از ورود ۴ متغیر، به ترتیب راهبرد امیدواری (۰/۲۰۸)، جستجوی هدایت (۰/۱۴۷) و درآمیختگی فکر-رویداد (۰/۱۶۸) و راهبرد پذیرش تسلیم (-۰/۱۳۶)؛ سهم تأثیر معنادار در تبیین انگیزه پیشرفت دارند. براساس نتایج به‌دست‌آمده معادله رگرسیونی مدل خروجی در گام آخر به صورت زیر خواهد بود:

$$\text{راهبرد پذیرش تسلیم (۰/۱۳۶)} + \text{درآمیختگی فکر-رویداد (۰/۱۶۸)} + \text{راهبرد جستجوی هدایت (۰/۱۴۷)} + \text{راهبرد امیدواری (۰/۲۰۸)} + \text{انگیزه پیشرفت (۵۷/۹۴)} =$$

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی انگیزه پیشرفت بر اساس ادراک ریسک، درآمیختگی

افکار و مکانیزم‌های مقابله‌ای در نوجوانان بوده است. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد بین ادراک ریسک و انگیزه پیشرفت نوجوانان رابطه معناداری وجود ندارد. علیزاده، فرزاد و رضوی (۱۳۹۳)، در پژوهشی مقایسه‌ای به این نتیجه رسیدند بین ادراک ریسک دانشجویان دختر و پسر در تأثیر سابقه مصونیت و موفقیت و تکرار فعالیت‌های خطرناک اختلاف معناداری مشاهده نشد. همچنین ناظمی و صفاری‌نیا (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی دیگر چنین نتیجه گرفتند ادراک ریسک با رفتارهای کارآفرینانه رابطه معکوس دارد. نکته تأمل‌برانگیز در این تحقیق این است که در زمینه ادراک ریسک و رفتارهای کارآفرینانه، هرچه ادراک ریسک بیشتر باشد، رفتارهای کارآفرینانه کمتر مشاهده می‌شود. در پژوهشی دیگر پردنجانی و همکاران (۱۳۹۳) نشان دادند در رابطه بین انگیزه پیشرفت، مرکز کنترل و ریسک‌پذیری دانشجویان مرکز کنترل بیشترین تأثیر و ریسک‌پذیری کمترین تأثیر را بر خلاقیت دارد؛ این یافته با پژوهش دینگ و همکاران (۲۰۱۶) همسوست. در تحقیقی گسترده که روی بزرگسالان و والدین کودکان مدرسه‌ای انجام شد، نتیجه چنین شد که ادراک ریسک والدین مستتر به طور چشمگیری بیشتر از والدین جوان بود و با سطح آموزش عالی آنها نیز رابطه مثبت داشت (الساندرو و همکاران، ۲۰۱۵). این مطالعات با پژوهش (جیحونلی؛ ۲۰۱۶) نیز هم‌خوانی دارد. در تحقیقی که عوامل مؤثر بر سلامت روان بررسی شد، مشخص شد ادراک ریسک زیاد با سلامت و بهداشت روان رابطه معنی‌دار و مثبتی دارد (لرنر و همکاران؛ ۲۰۱۵ و لوکستون و همکاران؛ ۲۰۱۱ و اوستافین و همکاران؛ ۲۰۱۱ و مارتیو و همکاران؛ ۲۰۱۱ و نارولا و همکاران؛ ۲۰۱۳). در قسمت دیگری از یافته‌ها نتایج مبنی بر نبود ارتباط بین درآمیختگی افکار و انگیزه پیشرفت بوده است. ولی در قسمتی از یافته‌ها درآمیختگی فکر-رویداد هم به مدل اضافه شد و ضریب تبیین مدل را بیشتر کرد. در مطالعه نسبتاً گسترده‌ای روی نوجوانان در محدوده سنی ۱۸-۲۰ شواهدی دال بر تأیید درآمیختگی فکر-عمل به‌عنوان یک پایه شناختی در اختلال وسواس مطرح شده است و به نظر می‌رسد باورهای ناکارآمد مثل کنترل و اهمیت افکار، احساس مسئولیت و ارزیابی احساس خطر و تهدید می‌توانند شکل‌گیری این سازه را در نوجوانان پیش‌بینی کنند (موسی‌نژاد، علی‌لو، ۱۳۹۲). در مطالعاتی دیگر که بساک‌نژاد و همکاران (۱۳۹۲) و فرهمندمهر و همکاران (۱۳۹۳)، انجام دادند، دریافتند درآمیختگی فکر-عمل باعث افزایش احساس گناه و نشخوار

فکری در دانش‌جویان می‌شود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت افراد روان‌نژند که دارای اختلالات مختلف از جمله اختلال وسواس فکر- عمل هستند، پیش‌بینی‌کننده منفی انگیزه پیشرفت هستند. این سؤال مطرح می‌شود که با توجه به اینکه افکار وسواسی باعث کاهش عملکرد مثبت در دانش‌آموزان می‌شود، این یافته پژوهش چگونه تبیین می‌شود؟ برای تبیین این یافته و با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده می‌توان گفت به نظر می‌رسد رگه‌هایی از درآمیختگی فکر- رویداد که در نوجوانان سبب اختلال وسواس نشوند، عملکرد آنان را مختل نمی‌کنند و در صورتی که همراه با راهبردهای مناسب مقابله‌ای همراه باشد، باعث افزایش انگیزه پیشرفت نیز در نوجوانان می‌شود.

با توجه به یافته دیگر پژوهش، بین دو متغیر پاسخ‌های مقابله‌ای و انگیزه پیشرفت نشان‌دهنده رابط مثبت و معناداری وجود دارد. به این معنی که افرادی که پاسخ‌های مقابله‌ای قوی‌تری دارند، از انگیزه پیشرفت بیشتری نیز برخوردارند. در پژوهشی قاسم‌زاده نساجی و همکاران (۱۳۸۹) به این نتیجه رسیدند افرادی که از پاسخ‌های مقابله‌ای مسئله‌مدار در حل مسائل استفاده می‌کنند، دارای راهبردهای شناختی متمرکز بر برنامه‌ریزی، بازنگری و ارزیابی مجدد به صورت مثبت در تنظیم هیجانات و نیز کاهش استفاده از پاسخ‌های مقابله‌ای هیجان‌مدار و راهبردهای خودسرزنشگر، نشخوار ذهنی، فاجعه‌آمیزکردن در تنظیم شناختی هیجانات هستند. در پژوهش دیگری عاشوری و حبیبی (۱۳۹۳) دریافتند سبک‌های مقابله‌ای و مؤلفه‌های سلامت عمومی در دانش‌آموزان، از اهمیت زیادی در غربالگری و مداخلات پیشگیری مربوط به خطر مصرف مواد برخوردار است. از این تحقیق میتوان چنین استنباط کرد که پاسخ‌های مقابله‌ای مسئله‌مدار با افزایش ادراک ریسک نیز رابطه مستقیم و مثبت دارد و باعث پیشگیری از خطرکردن در نوجوانان می‌شود. محققان هم‌چنین نشان دادند نوجوانان بین سنین ۱۴-۱۶ سال در راهبردهای مقابله‌ای متعدد درگیر می‌شوند و به احتمال زیاد برای تغییر در مشکلات خود مثل اضطراب و افسردگی از راهبردهای خاصی استفاده می‌کنند. در این پژوهش نشان داده شد نوجوانان که پشتیبانی طلب هستند و در جستجوی حمایت اجتماعی بیشتری هستند، نسبت به آنهایی که مستقل‌تر هستند سطح بیشتری از استرس و افسردگی دارند (هریس، ۲۰۱۵). چیناوه (۲۰۱۴)، در تحقیقی ثابت کرد دانش‌آموزان تیپ A که بیشتر از پاسخ‌های مقابله‌ای هیجان‌مدار استفاده می‌کنند، دارای سطح عملکرد کمتر و هم‌چنین انگیزه پیشرفت کمتری هستند. هم‌چنین ویژگی‌های

شخصیتی مثبت که باعث استفاده از راهبردهای مقابله‌ای مناسب می‌شود، می‌تواند رابطه مثبت معنی‌داری با انگیزه پیشرفت داشته باشد (زارع و محمدزاده؛ ۱۳۹۱). نتیجه این پژوهش با پژوهش‌های ذکر شده و پژوهش آندریا و کرنگوتا (۲۰۱۵)، همسوست. با این نتیجه که دانش‌آموزان دارای راهبردهای مقابله‌ای اجتناب‌داری اضطراب امتحان بیشتر و در نتیجه اهداف و انگیزه پیشرفت ضعیف‌تری هستند (به نقل از زارع و رستگار، ۱۳۹۳). در پژوهش ملانی و زیمر (۲۰۱۵)، نیز نوجوانان آزمون شدند؛ در این تحقیق با استفاده از مدل ساختاری نشان داده شد نوجوانانی که حساسیت عاطفی یا نشانه‌های افسردگی، علایم اضطراب اجتماعی و حساسیت به طرد بیشتری را نشان می‌دهند، دارای راهبردهای مقابله‌ای اجتناب و نشخوار فکری بیشتری هستند و برعکس. در پژوهشی دیگر محققان این‌گونه تبیین کردند که باور هوشی افزایشی از طریق واسطه‌گری اهداف تبخیری و هیجان‌های مثبت بر پیشرفت تحصیلی دارای اثر مستقیم مثبت و باور هوشی ذاتی از طریق واسطه‌گری اهداف اجتناب- عملکرد اهداف رویکرد- عملکرد و هیجان‌های منفی بر پیشرفت تحصیلی دارای اثر غیرمستقیم منفی می‌باشد (زارع و رستگار، ۱۳۹۳). مسلم است نتایج این پژوهش در سطح اولیه قرار دارد و با اینکه نتایج این تحقیق تأییدکننده رابطه معنی‌دار بین راهبردهای مقابله‌ای و درآمیختگی فکر- رویداد است، اما پژوهش‌های آزمایشی لازم است تا ماهیت و روش این ارتباط بیشتر مشخص می‌شود. احتمالاً عوامل روانی اجتماعی دیگری نیز در افزایش یا کاهش انگیزه پیشرفت در نوجوانان دخالت دارند که در پژوهش‌های دیگری باید مشخص و اثر آنها مطالعه شود. علاوه بر این، پژوهش‌های طولی نیز می‌توانند در آشکارکردن دقیق‌تر رابطه علی میان سطوح درآمیختگی افکار و راهبردهای مقابله‌ای با انگیزه پیشرفت مؤثر باشند. پیشنهاد می‌شود بسته‌های آموزشی همراه با سرگرمی مثل (بسته آموزشی FAST) مخصوص این سن تهیه شود و به وسیله کارشناس آموزش داده شود تا مداخلاتی مؤثر برای افزایش انگیزه پیشرفت آینده‌سازان جامعه انجام شود.

منابع

- بساکنژاد، سودابه؛ زرگر، یدالله و حاتمی سربرز، معصومه (۱۳۹۲). «اثربخشی گروه درمانی شناختی- رفتاری بر درآمیختگی فکر- عمل، روانشناسی افکار و احساس گناه دانشجویان دختر». *مجله علمی- پژوهشی عصر پژوهش های علوم شناختی و رفتاری*. ۳ (۴)، ۳۲-۲۳.
- حبیبی، م و عاشوری، آ (۱۳۹۲). «رابطه راهبردهای مقابله با تنش و سلامت روان با نگرش به اعتیاد نوجوانان». *مجله تحقیقات علوم رفتاری*. ۱۲ (۲)، ۱-۱۰.
- خرمدل، ک؛ نشاط دوست، ح؛ مولوی، ح؛ امیری، ش و بهرامی، ف (۱۳۸۹). «اثربخشی درمان فراشناختی ولز بر درآمیختگی افکار بیماران مبتلا به اختلال وسواسی جبری». *مجله علوم رفتاری*. ۸ (۴)، ۳۰۷-۳۱۵.
- زارع، ح و محمدزاده، ر. (۱۳۹۱). «نقش صفات شخصیتی در پیش بینی انگیزه پیشرفت دانشجویان». *مجله دستاوردهای روانشناختی (علوم تربیتی و روانشناسی)*. دانشگاه شهید چمران اهواز، ۴ (۱)، ۱۱۷-۱۳۸.
- زارع، ح و اعراب شیبانی، خ (۱۳۹۰). «بررسی اعتبار و روایی پرسشنامه سبک های تصمیم گیری در دانشجویان ایرانی». *پژوهش های روان شناختی*. ۲ (۲۸)، ۱۱۲.
- زارع، ح و عبدالله زاده، ح (۱۳۹۱). «مقیاس های اندازه گیری در روان شناسی شناختی». تهران. انتشارات آبیژ.
- زارع، ح و رستگار، ا (۱۳۹۳). «مدل علی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان آموزش مجازی: نقش باورهای هوشی، اهداف پیشرفت و هیجان های تحصیلی». *دوفصلنامه شناخت اجتماعی*. ۳ (۲)، ۶، ۱۹-۳۲.
- صفاری نیا، م؛ زارع، ح و حسینی، ل (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر آموزش تفکر انتقادی بر منبع کنترل و کاهش ناهماهنگی (برانگیختگی) شناختی دانش آموزان سال دوم دبیرستان شهرستان بانه». *دوفصلنامه علمی- پژوهشی شناخت اجتماعی*. ۱۱ (۱)، ۶۶-۷۶.
- علی زاده، ف؛ فروزان، ف و رضوی، م. ح. (۱۳۹۳). «مقایسه ادراک ریسک دانشجویان شرکت کننده در فعالیت های ورزشی». *پژوهش در ورزش دانشگاهی*. ۶، ۵۱-۶۸.
- فرهمنده مهر، ر؛ علیلو، م و پورشریفی، ح (۱۳۹۲). «اثربخشی درمان فراشناختی در کاهش باورهای مربوط به درآمیختگی افکار افراد مبتلا به نوع شستشوی اختلال وسواسی- اجباری». *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد*. ۲۲ (۲)، ۱۰۵۴-۱۰۶۸.
- قاسم زاده، س؛ پیوسته گر، م؛ حسینیان، س؛ موتابی، ف و بنی هاشمی، س (۱۳۹۰). «اثربخشی مداخله شناختی- رفتاری بر پاسخ های مقابله ای و راهبردهای تنظیم شناختی هیجانان

- زنان». مجله علوم رفتاری. ۴ (۱)، ۳۵-۴۳.
- مرادی پردنجانی، ح؛ جعفری، پ؛ قاسمی، م؛ صادقی، س و حیدری، ح (۱۳۹۳). «تبیین رابطه انگیزه پیشرفت، مرکز کنترل و ریسک‌پذیری با خلاقیت». فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. ۳ (۴).
- موسی‌نژاد جدی، ا و علیلو، م م (۱۳۹۲). «رابطه باورهای وسواسی با درآمیختگی فکر-عمل در نوجوانان». فصلنامه روانشناسی بالینی. ۳ (۱۱)، ۷۸-۹۰.
- ناظمی، ف و صفاری‌نیا، م (۱۳۹۴). «بررسی ارتباط سبکهای تصمیم‌گیری و ادراک ریسک با رفتارهای کارآفرینانه در بین مدیران فرهنگی». فصلنامه علمی پژوهشی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. ۴ (۴)، ۸۹-۱۱۷.
- Abolghasemi A, Javanmiri L. (2012). [The role of social disability, mental health and self-efficacy in predicting academic achievement of female students]. *Journal of School Psychology*. 1(2): 6-20. [Persian].
- Alsandro, M; Marta, R; Gyang, N., el (2015). measuring the perception of risk and its effect on the health of the environment. *Search article survey original*. 270- 278.
- Andreea, S. & Grenguta, O. (2015). Test Anxiety and Achievement Goal Orientations of students at a Romanian University. *Procardia-Social and behavioral Sciences*, 108, 1673-1679.
- Benthin, A.; Slovic, P. & Serverson, H. (1993). A psychometric study of adolescent risk perception. *Journal of Adolescence*, 16, 153.
- Jihyun, Lee (2016). Attitude toward school does not predict academic achievement. *Learning and Individual Differences*, 52; 1-9
- Chinaveh, H. (2014). A comparison of Type- A and Type- B learners in the perception of stress level and use of coping Responses in the campus. *Original research Article Procardia- social and behavioral sciences*. 143(14), 384- 388.
- Dingde Xu, Li Peng, Chunjiang Su, Shaoquan Liu, Xuxi Wang, Tiantian Chen. (2016). Influences of mass monitoring and mass prevention systems on peasant households' disaster risk perception in the landslide-threatened Three Gorges Reservoir area, China. *Habitat International*. 58, 23-33
- Harmans, H. J. M. (1970). A questionnaires Measures of Achievement Motivation. *Journal of Applied Psychologie*. Vol:54.N:4,353-363.
- Herres, J. (2015). Adolescent coping profiles differentiate reports of depression and anxiety symptoms. *Journal of Affective Disorders*, volume 186(10), 312-319.

- Lerner JS, Li Y, Valdesolo P, Kassam K. (2015). Emotion and decision making. *Annu. Rev. Psychol.* 66: In press.
- Loxton, N. J., Dawe, S., & Cahill, A. (2011). Does negative mood drive the urge to eat? The Contribution of negative mood, exposure to food cues and eating style. *Appetite*, 56, 368- 374.
- Marteau, T. M.; Ogilvie, D.; Roland, M.; Suhrcke, M. & Kelly, M. P. (2011). *Judging nudging: Can nudging improve population health?* *BMJ*, 342
- Narula, T.; Ramprasad, C.; Ruggs, E. N. & Hebl, M. R. (2013). Increasing Colonoscopies? A Psychological Perspective on Opting In Versus Opting Out. *Health Psychology*.
- Ostafin, B. D., & Brooks, J. J. (2011). Drinking for relief: Negative affect increases automatic alcohol motivation in coping- motivated drinkers. *Motivation and Emotion*, 35, 285- 295.
- Mahmoodi H.; Isazadegan A.; Emani Saribaglo J. & Ktabi A (2014). [The relationship between achievement goals and academic performance through the mediation of thinking styles among gifted and ordinary students]. *Researches of cognitive and behavioral sciences*. 3(1): 49-68. [Persian]
- Melanie, J. & Zimmer. G. (2015). Emotional sensitivity before and after coping with rejection: A longitudinal study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 41, 28-37.
- Wells, A. (2000). *Emotional disorders and metacognition: Innovative cognitive therapy*. Chichester wiley and sons: 13-8